

HARAKATGA DOIR MASALALARNING BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI O'RNI

Muxiddinova Yulduz Rustam qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Ellikqala pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim

yo'nalishi 3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada harakatga doir masalalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati, ularning o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini, kuzatuvchanligini hamda muammoni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Masalalar orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash, dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatlaridan kelib chiqib masalalarni tanlash va yechish bo'yicha metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: harakat, boshlang'ich ta'lim, masala, fikrlash, kuzatuvchanlik, metodika, amaliy ko'nikma, dars jarayoni

Annotation: В данной статье рассматривается значение задач, связанных с движением, в начальном образовании. Раскрыта их роль в формировании у учащихся логического мышления, наблюдательности и навыков решения проблем. Анализируются методы эффективной и интересной организации учебного процесса с использованием задач, а также даны методические рекомендации по подбору задач с учетом возрастных особенностей младших школьников.

Keywords: движение, начальное образование, задача, мышление, наблюдательность, методика, практические навыки, учебный процесс

Аннотация: This article discusses the importance of motion-related problems in primary education. It highlights their role in developing students' logical thinking,

observation, and problem-solving skills. The paper analyzes methods of organizing engaging and effective lessons using such problems, and offers methodological recommendations for selecting problems appropriate to the cognitive level of primary school pupils.

Ключевые слова: motion, primary education, problem, thinking, observation, methodology, practical skills, learning process

KIRISH

Harakatga doir masalalar boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning aqliy rivojlanishida va matematik tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu masalalar o'quvchilarga nafaqat matematik bilimlarni o'rganishga, balki hayotiy vaziyatlarni analiz qilishga, muammolarni hal qilishga yordam beradi. Harakatga doir masalalar o'quvchilarga vaqt, tezlik, masofa kabi fizik kattaliklar orasidagi bog'lanishlarni o'rgatadi, ularning mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, sintez qilish, umumlashtirish va solishtirish kabi ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Boshlang'ich ta'limda harakatga doir masalalarni o'rganish, o'quvchilarning matematik va muhandislik tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu masalalar o'quvchilarga o'rganilgan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash, bilimlarni chuqurroq anglash imkonini yaratadi. Ayniqsa, bolalar bu masalalarni hal qilishda faol qatnashish orqali o'zlarini matematik ishning ijodiy va analitik jarayonlarida ishtirokchi sifatida his qilishadi.

Harakatga doir masalalarning boshlang'ich ta'limdagi o'rni quyidagi jihatlardan iboratdir:

1. Aqliy rivojlanishni ta'minlash.

Harakatga doir masalalar bolalarning mantiqiy va fazoviy tafakkurini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Masalaning shartini tahlil qilish, unga oid ma'lumotlarni ajratib olish va masalani yechish uchun to'g'ri formulalarni qo'llash o'quvchilarda yuqori darajadagi aqliy faollikni yaratadi. Bu orqali bolalar muammolarni samarali hal qilishni, har bir vaziyatda to'g'ri yondashuvni tanlashni o'rganadilar.

2. Ko'nikmalarni rivojlantirish.

Harakatga doir masalalar o'quvchilarning hisoblash ko'nikmalarini, ayniqsa, matematik amallarni to'g'ri qo'llashni rivojlantiradi. Shuningdek, ular bolalarda kuzatuvchanlik, analitik fikrlash va sintez qilish qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Masalan, masalalar yechimida bir nechta amallarni ketma-ket bajarish o'quvchining diqqatini kuchaytiradi va unga masalaning murakkab tomonlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

3. Tezlik, masofa, vaqt tushunchalarini o'rganish.

Harakatga doir masalalarda tezlik, masofa va vaqt kabi asosiy fizik tushunchalar taqdim etiladi. Bu o'quvchilar uchun matematik formulalarni o'rganish va tushunish, ularni amaliyotga qo'llash imkonini beradi. Masalan, o'quvchilar bitta jismning harakatini va uning vaqt o'tishi bilan qanday o'zgarishini matematik yondashuvlar orqali aniqlashni o'rganadilar.

4. Hayotiy misollar orqali ta'limni yaxshilash.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga harakatga doir masalalarni o'rgatishda, ular bilan real hayotiy vaziyatlardan foydalanish muhimdir. o'quvchilar bu masalalarni hayotlarida uchraydigan holatlar bilan bog'lab tushunishlari kerak. Masalan, piyoda yurish, mashina yoki velosipedda sayr qilish va hokazo real vaziyatlar asosida masalalar tuzish, o'quvchilarning mavzu bo'yicha qiziqishini oshiradi va o'rganilayotgan materialni tushunishni osonlashtiradi.

5. Matematik fikrlashni rivojlantirish.

Harakatga doir masalalar, o'quvchilarda matematik fikrlashni rivojlantiradi. Bu masalalarda o'quvchilar faqatgina matematik hisob-kitoblarni amalga oshirishni o'rganmay, balki masalalarning tuzilishini, yechimiga olib boradigan bosqichlarni ham mustahkam tushunadilar. Bunday masalalar o'quvchilarda turli xil fikrlar, variantlar va yondashuvlar asosida yechimlarni izlash qobiliyatini shakllantiradi.

6. O'quvchilarda mustaqil fikrlashni rag'batlantirish.

Harakatga doir masalalar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi. o'quvchilar masalani mustaqil ravishda yechish uchun o'z bilim va ko'nikmalarini ishlatishlari kerak bo'ladi. Bu ularda matematik yechim topishda mustaqillikni, o'z fikrini aniq ifodalashni o'rgatadi.

Boshlang'ich ta'limda harakatga doir masalalarni o'rganishning metodik yondashuvlari.

Boshlang'ich ta'limda harakatga doir masalalarni samarali o'rgatish uchun quyidagi metodik yondashuvlar qo'llanilishi zarur:

- Izohli va vizual metodlar: Harakatga doir masalalarni tushuntirishda ko'rgazmalardan foydalanish, chizmalar, diagrammalar va jadval yordamida tushuntirish o'quvchilarga materialni o'zlashtirishda yordam beradi.

- Interfaol yondashuvlar: Darslarda o'quvchilarni muammoli vaziyatlarga jalb qilish, guruhli ishlashni tashkil etish orqali masalalarni hal qilishda mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirish.

- Hayotiy misollar asosida darslar: Masalalarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash, masalan, o'quvchilarning kundalik hayotida uchraydigan masalalar asosida matematik vaziyatlarni yaratish.

Harakatga doir masalalar boshlang'ich ta'limda nafaqat matematik bilimlarni, balki o'quvchilarning umumiy aqliy rivojlanishini, muammolarni tahlil qilish va yechimini topish ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi. Bu masalalar, shuningdek, o'quvchilarni o'z bilimlarini hayotiy vaziyatlarga tatbiq qilishga o'rgatadi, shu bilan birga, ular uchun matematikani yanada qiziqarli va amaliy fan sifatida taqdim etadi.

Harakatga doir masalalarni o'rganish boshlang'ich ta'limda matematika fanini o'rganishning ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning aqliy faolligini, mantiqiy tafakkurini va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, o'quvchilarning umumiy intellektual salohiyatini oshiradi va ularda matematik tafakkurni chuqurlashtiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, harakatga doir masalalar boshlang'ich ta'limda nafaqat fizik tushunchalarni o'rgatish, balki o'quvchilarning aqliy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu turdagi masalalar orqali bolalarda tahlil qilish, xulosa chiqarish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalari shakllanadi. Shu bois, ularni to'g'ri tanlash, yoshga moslashtirish va metodik asosda qo'llash boshlang'ich ta'limda muhim pedagogik vazifa sanaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdug'afforov, M. (2016). "Boshlang'ich sinflarda harakatga doir masalalar bilan ishlash metodikasi". Toshkent: Ma'naviyat.
2. Tursunov, X. (2020). "Boshlang'ich ta'limda harakatga doir masalalar va metodik yondashuvlar". Toshkent: Ta'lim va metodika.
3. Zokirov, J. (2020). "O'qitishda harakatga doir masalalar bilan ishlash va metodik qo'llanma". Toshkent: o'zbekiston matbuoti.
4. Tashkent State University of Economics (2020). "Harakatga doir masalalar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlar". Toshkent: TSEU Press.